

خطای شناختی و تحلیلی در تصمیم‌گیری

کیومرث اشرفیان

خطای شناختی یعنی سوگیری‌های فکری؛ و خطای تحلیلی یعنی اشتباه در استدلال. این‌ دو اگر چه متفاوت هستند، اما نقشی انکارنشدنی در خطای تصمیم‌گیری دارند. ۱. خطای تحلیلی می‌تواند ناشی از این باشد که اطلاعات اندکی در دسترس شماسست و به خطای تصمیم‌گیری دچار می‌شوید. ما برآوردی از قدرت نظامی نداریم، برآوردی از میزان پشتیبانی دولت در تأمین کالاهای عمومی نداریم، برآوردی از تأثیر محاصره و سلاح و تجهیزات دشمن نداریم؛ در نتیجه ممکن است به خطا رویم. بسیاری از مقامات و کارگزاران و کنشگران سیاسی ایرانی و خارجی، از میزان قدرت موشکی و پهپادی ایران ناآگاه بوده و همین سبب شده تا قدرت نظامی ایران را دست‌کم بگیرند. خوشبختاری و بهیژکاری ایران از ورود به جنگ، آن‌هم پس از ضربات پیاپی از سوی اسرائیل و آمریکا، بر علت فروده بود. نمایش قدرت برای بازدارندگی یک ابزار مهم است و ضرورت استفاده از این ظرفیت همچنان باقی است. باید از ظرفیت نمایش قدرت در بزنگاه‌های تاریخی استفاده شود تا دشمنان دچار خطای تحلیلی نشوند و به ایران حمله نکنند.

۲. خطای تحلیلی/ شناختی می‌تواند ناشی از آن باشد که در روابط بین‌الملل بازگشت رئالیسم تهاجمی را نادیده گرفته باشید. تجربه عراق، لیبی، افغانستان، غزه و ایران نشان می‌دهد که در شرایط برتری نظامی، قدرت‌های بزرگ استفاده از زور را بر سازوکارهای حقوق بین‌المللس برتری می‌دهند. آمریکا و اسرائیل (و به‌ویژه ترامپ و نتانیاهو) اگر دست برتری در حوزه نظامی بیابند، در استفاده از آن درنگ نخواهند کرد. تجربه تاریخی نشان داده است که با برتری و پیروزی تا پایان راه خواهند رفت. اگر هم فرصتی بیابند باز هم حمله‌ور خواهند شد. اگر از تاریخ هیچ ندانیم، تجربه دو جنگ اخیر همه چیز را به ما خواهد گفت که چگونه به مجرد احساس قدرت باز هم حمله خواهند کرد و پایبند هیچ قانون و هنجار اخلاقی و بین‌المللی نخواهند بود. آنان پایان راه را برای ایران مشخص کرده‌اند: ویرانی و پاره‌پاره‌کردن ایران. به باور آنان، ایران زیادی بزرگ است. همه ظرفیت و اندوخته‌های نفتی و منابع طبیعی جهان را از روی سرشتی نژادپرستانه و منفعت‌طلبانه از آن خود می‌دانند. به وژنرولا و به پیشینه تاریخی کشورگشایی‌های استعماری و امپریالیستی بنگرید، این خوی نژادپرستانه که منابع طبیعی جهان را قلمرو خود می‌داند، آشکار است.

۳. خطای تحلیلی می‌تواند ناشی از بی‌اطلاعی از نسل جدید جنگ‌های هوش مصنوعی باشد که هزاران و بلکه میلیون‌ها ریزپرنده انفجاری به کشورها کسیل می‌شوند و آنها را فلج می‌کنند. ابزارهای دیپلماتیک، درهم‌تنیدگی اقتصادی با پیشینه فرهنگی کشورها، ساختار نظام بین‌الملل و توزیع قدرت، وابستگی‌های متقابل اقتصادی، نهادهای بین‌المللی و محدودیت‌های دموکراتیک داخلی نیز تا حد زیادی کارآمدی خود را برای بازدارندگی از دست داده‌اند. تمام تلاش ۱۰۰ساله دیپلماسی برای استقرار قواعد و حقوق بین‌الملل و با هدف استقرار صلح (حتی صلح مقطوف به قدرت) بوده است. این فرایند تاریخی با پدیدارشدن راست افراطی در آمریکا و اسرائیل و شاید پس از این در اروپا، به فرسودگی رفته است. به قول هنری کیسینجر گسترش سلاح‌های هوش مصنوعی و باتوانی از ردیابی تهدیدات دشمنان فزون بر علت می‌شود جهان را با ناامنی فزاینده‌ای روبه‌رو می‌کند.

۴. خطای شناختی می‌تواند از فهم ناقص نظریه‌های علوم سیاسی سرچشمه بگیرد. دیزرمانی است که به دلیل چیرگی گفتمانی نظریه رئالیسم، تنها هدف دولت‌ها پیکیری منافع ملی آنان تلقی می‌شود. رئالیسم تهاجمی می‌گوید نظام بین‌الملل آثارشلیک است، دولت‌ها نمی‌توانند به یکدیگر اعتماد کنند و دولت‌ها برای بقا به دنبال افزایش قدرت هستند. اگرچه این‌ تا حد زیادی درست است، اما افراط در آن می‌تواند سبب شود که سویه‌های فرهنگی-نژادپرستی تهاجم آمریکایی-اسرائیلی را نادیده بگیرید. نژادپرستی فرهنگی موتور برانگیزنده افکار عمومی و «الیت» حاکمه در این کشورها برای ارتکاب جنایات جنگی است. البته نسبت‌دادن «نژادپرستی» به همه سیستم تصمیم‌گیری غریبان، بدون تفکیک میان جریان‌های مختلف سیاسی، تعمیمی غیردقیق است. خطای ناشی از دست‌کم‌گرفتن رئالیسم تهاجمی می‌تواند ما را دچار سده‌بلوخی در توافقات‌های زودگذر کند.

یکشنبه ۲۵ مرداد ۱۴۰۵
۳ ربیع‌الاول ۱۴۴۸
۱۶ آگوست ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۴۵۱
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: درمان هم قسطی شد • ما هم رؤیاهایی داریم • ارز «رفع تعهد نشده» یا ارز گم‌شده؟ • حملات هوایی اسرائیل به جنوب لبنان

پرونده خدمه دو سوخو-۲۴ از مرحله مفقودی عبور کرد

سه خلبان ایرانی در قطر

گزارش تیتربیک را در صفحه ۲ بخوانید

خشم کم‌سابقه واشینگتن از اسرائیل

کرانه باختری زیر فشار شهرک‌نشینان

زبان گزارش: اردم صفحه ۴ بخوانید عکس: AP

یادداشت

الموت؛ میراث، توسعه منطقه‌ای وزیست شبکه‌ای

روزبه کردونی

۲- در چنین نگاهی، قلعه الموت نقطه پایان سفر نیست؛ می‌تواند نقطه آغاز یک شبکه باشد. شبکه‌ای که روستاها، مسیرهای کوهستانی، باغ‌ها، محصولات محلی، خوراک، معماری بومی، صنایع‌دستی و روایت‌های تاریخی را به یکدیگر متصل‌کند. ۳- گردشگر در این الگو فقط برای دیدن یک بنای تاریخی به منطقه نمی‌آید. سفر او می‌تواند با اقامت در روستا، خرید محصول محلی، آشنایی با سبک زندگی منطقه، تجربه طبیعت و شنیدن روایت‌های تاریخی ادامه پیدا کند. این پیوند، همان جایی است که میراث فرهنگی با توسعه پایدار ملاقات می‌کند. ۴- توسعه پایدار در الموت می‌تواند به معنای رونق اقتصادی همراه با حفاظت از طبیعت، توسعه گردشگری در کنار حفظ زندگی روستایی، ایجاد زیرساخت همراه با صیانت از منظر تاریخی و طبیعی و شکل‌گیری فرصت‌های اقتصادی برای جامعه محلی باشد. ۵- در این صورت، یک شب اقامت بیشتر تنها عددی در آمار گردشگری نیست؛ می‌تواند سبھی در درآمد یک میزبان محلی، باغدار، راهنما، راننده، فروشنده یا تولیدکننده منطقه داشته باشد.

یادداشت

منطق حامیان جنگ بی‌پایان

ناصر ذاکری

کارشناس اقتصادی

رئیس جمهوری در نشست خبری چند روز پیش گفت: «برای همیشه که نمی‌توان جنگید؛ بالاخره باید آن را در نقطه‌ای به پایان رساند. باید در جایی که بیشترین نفوذ و امکان اثرگذاری را داریم، بتوانیم کار کنیم». در همین چند جمله کوتاه دو نکته مهم مورد توجه قرار گرفته‌اند؛ اول اینکه جنگ وضعیت طبیعی جامعه نیست و هر جنگی به جای تبدیل‌شدن به جنگ بی‌پایان، درنهایت باید با وضعیت صلح جایگزین شود. همان‌گونه که وضعیت بیماری و جنگ بی‌امان گلوبول‌های قرمز با عوامل مهاجم، وضعیت طبیعی و دائمی زندگی بشری نیست. دوم اینکه باید وضعیت جنگی در شرایطی خاتمه یابد که قدرت چانه‌زنی بالاتر داریم. توافق اسلام‌آباد مسیری مناسب برای خاتمه‌دادن به شرایط جنگی بود و خواسته‌های طرف ایرانی را تا حد مناسبی تأمین می‌کرد. دقیقاً به همین دلیل رئیس جمهوری در ادامه سخنانش می‌گوید باید طرف مقابل را وادار کرد به این مسیر برگردد. بااین‌حال مسیر توافق و کنارگذاشتن وضعیت جنگی مخالفان سرخشتی دارد که از تداوم وضعیت جنگی حمایت می‌کنند. حامیان جنگ بی‌پایان را اعم از داخلی و خارجی با توجه به انگیزه‌شان در سه گروه می‌توان دسته‌بندی کرد: ۱. گروه اول منافعیشان در گرو تداوم وضعیت جنگی است. کاسیان تحریم و تراستی‌ها که در شرایط تحریم فرصتی بی‌بدیل برای کسب درآمد برای خود دست‌وپا کرده‌اند، طبعاً خواستار جنگ بی‌پایان هستند؛ زیرا با خاتمه جنگ این فرصت ارزشمند از دستشان خواهد رفت. از سوی دیگر تداوم جنگ شرایطی را برای دشمن ایجاد می‌کند که از بسیاری موضوعات دیگر غافل بماند. همان‌گونه که برخی تحلیلگران آمریکایی نگران کاهش ذخایر تسلیحاتی راهبردی کشورشان هستند. خاتمه جنگ موقعیتی را برای آمریکا ایجاد خواهد کرد که روی پرونده‌های دیگر مانند پرونده اوکراین تمرکز بیشتری داشته باشد. همچنین بسته‌ماندن تنگه هرمز شرایطی را برای برخی کشورها و شرکت‌ها ایجاد می‌کند که بتوانند درآمد بیشتری کسب کنند. پس تعجبی ندارد که این گروه آرزومند تداوم جنگ باشند و حتی برای تحقق این هدف هزینه کنند.

۲. گروه دوم آرمانشان براندازی یا حداقل تضعیف ایران است. از نظر آنها خسارت‌هایی که در طول چند ماه اخیر به

بقایی: توافق

با عمان حاصل شد

در مورد صدور بیمانه مشترک با مسقط در حال گفت‌وگو هستیم

۲

برگزیده‌ها

گزارش «شرق» از پرداخت قطره چکانی بدهی دولت به کشاورزان و گرفتاری‌هایی که برای کشت پاییزه و معیشت آنان ایجاد شده است؛

دهقانان مقروض

۳

«شکستن هسته‌ی زردآلو»: عبور از رمانتیسیم شهری به رئالیسم انتقادی

پرسه‌زنی

در هزارتوی قضاوت

۷

گزارش «شرق» از افزایش هزینه تعمیر لوازم خانگی و خودرو در سایه گرانی قطعات و خدمات

فقر تعمیراتی

زندگی با وسایل خراب

۵

گفت‌وگو با جعفر قزاقی، رئیس انجمن تولیدکنندگان و فناوران صنعتی ساختمان

بشکه‌های نفتی که در دیوارهای ساختمان‌ها کم می‌شوند

۶

یادداشت

دست‌آورد ۵ساله طالبان

تعمیق فقر و تثبیت امارت

محمدحسین عمادی

کارشناس ارشد سازمان ملل در بازسازی افغانستان

پنج سال پس از بازگشت طالبان به قدرت در افغانستان، این گروه در شرایط پنجمین سال حکومت خود را جشن می‌گیرد که تصویری دوگانه از وضعیت کشور شکل گرفته است؛ از یک سو طالبان توانسته امنیت و کنترل سرزمینی و ساختار حاکمیت خود را تثبیت کند و از سوی دیگر، افغانستان همچنان با بحران عمیق اقتصادی، فقر گسترده، انزوای بین‌المللی و محدودیت‌های شدید اجتماعی، به‌ویژه علیه زنان و دختران، دست‌وپنجه نرم می‌کند. طالبان در این پنج سال، برخلاف بسیاری از پیش‌بینی‌های اولیه، از فروپاشی یا از دست دادن کنترل کشور فاصله گرفته است و عملاً خود را دیگر یک حکومت «موقت» نمی‌داند. کنترل مؤثر بر بخش عمده سرزمین، کاهش نسبی ناامنی‌های گسترده و ایجاد نوعی نظم اداری و امنیتی، ازجمله عواملی بوده که به تثبیت موقعیت آن کمک کرده است.

برادر ار جمند جناب مهندس

حیدر اسکندر پور

درگذشت مادر عزیزتان را به شما و خانواده محترم

تسلیت می‌گوییم، از خداوند متعال برای ایشان آرامش

و آموزش و برای شما و بازماندگان صبر جمیل

و اجر در این مصیبت طلب می‌کنیم.

سید محمود حسینی، علی اوسط هاشمی

علی جعفری شهرستانی، محمود مر تضایی فرد

حجت میرزایی، مهدی رحمانیان

۴
ادامه در صفحه ۴

۴
ادامه در صفحه ۴